Єднаймося в Просвіті!

Галицька Просвіта

Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.
Тарас ШЕВЧЕНКО

№ 37 (348)
15 вересня 2011 р.

Тижневик "Галицька Просвіта" * Засновник – Івано-Франківське ОО ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка * Свідоцтво – ІФ № 521 від 15.06.2004 р. * Шеф-редактор – Степан Волковецький * Гол. редактор – Богдан Вівчар * Літературний редактор – Ірина Шумада * Верстка – Марія Дзебчук * Набір – Наталія Дяченко * Друк – КП фірма "ЛІК" * Тираж – 2000 примірників * Замовлення – № 1049 * Наша адреса: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. М. Грушевського,18 * тел. (0342) 75-05-86, * тел./факс (03422) 2-38-67 * e-mail: oblasna-prosvita@ukr.net * http://uaprosvita.if.ua/ * Наші реквізити: Р/р 2600630015124 в Укрсоцбанку МФО 336019, код 04929075. * За зміст та достовірність інформації у рекламі відповідальність несе рекламодавець * Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій і подає матеріали для дискусії * За точність викладених фактів відповідальність несе автор * Редакція застерігає за собою право редаґувати і скорочувати матеріали * Листування з читачами – тільки на сторінках газети

ДІЯ

ПРОСВІТЯНСЬКЕ СВЯТО В ПАРКУ

Славні історичні традиції «Просвіти» не можуть піти в небуття. І тому товариство є ініціатором багатьох починань з відстоювання того, що є дорогим для кожного українця. Набирає сили видавництво «Просвіта». Стає популярнішою газета «Галицька Просвіта». Активно працюють просвітянська «Українська книгарня» і просвітянські художні колективи. Саме вони минулої неділі на літній сцені міського парку культури та відпочинку ім. Т. Шевченка показали свою мистецьку програму для мешканців міста і його гостей. Перед тим тепло зустрічали в багатьох містах і селах нашої області вокальний ансамбль «Квіти ромену» обласного Народного дому «Просвіта» (керівник – О. Турок).

А цієї гарної сонячної погідної днини він дарував пісні «Через поле широкеє», «Заспівав у лісі соловей» та «Квіти ромену». Тільки така просвітянська діяльність серед людей може привести до розуміння необхідності захисту всього українського: мови, культури, традиції. І тому «на біс» сприймалась «Пісня про мову» у виконанні солістки, медика за фахом Ніни Бакай. Чарівний голос іншої солістки НД «Просвіта» Людмили Булієнко з піснею «Над Україною» витав над вдячною публікою, яка прийшла у цей день насолоджуватись її співом. До болю щемливу пісню на слова М. Ткача, музику О. Білаша «Ясени» виконав художній керівник Орест Турок. З нею кожен присутній поважного віку поринув у далеке дитинство, на подвір'я маминої світлиці. І не дивно, що в багатьох на очах з'явились сльози. Є чимало авторів, які написали пісні про наш Івано-Франківськ. Але пісня у виконанні автора і композитора, студентки Інституту мистецтв Ольги Терешкун звучала по-особливому.

(Чит. 4 стор.)

ЗАМІСТЬ КОМЕНТАРЯ

ХІБА ЦЕ УКРАЇНСЬКА ВЛАДА?..

Новий навчальний рік, попри переможні реляції чиновників і, насамперед, міністра освіти Д. Табачника, розпочався подекуди як свято зі сльозами в очах. Зокрема, на батьківщині Президента – в Донбасі. Про це йдеться у Зверненні заступника голови Донецького ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка Марії Олійник до Президента В. Януковича, місцевої влади, української громадськості.

А мова – про намагання влади будь-що закрити україномовні школи І–ІІ ступенів № 3, № 27 та № 100 у віддалених селищах м. Макіївки та школи І–ІІІ ступенів № 111 м. Донецька. Як зазначено в документі, рішення щодо ліквідації зазначених шкіл «ухвалювались таємно, з батьками не обговорювались, причини ліквідації не вказані й у всіх випадках погіршені умови навчання дітей». Замість свята 1 вересня перетворилось для дітей і батьків усіх шкіл у жахіття залякування і погроз як з боку влади, так і міліції.

В усіх випадках ПОГІРШЕНІ УМОВИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ: збільшилась відстань до інших шкіл від 3 до 10 кілометрів, шкільні автобуси не запропоновані, дороги в цих селищах без тротуарів і їх влада не обіцяє ремонтувати, дороги не освітлені. Школи, в які пропонують перевезти дітей, – гірші. Батьки мають звільнитися з роботи, щоб возити дітей в інші школи.

«Враховуючи факт майже цілковитого знищення за царської та більшовицької імперій україномовної дошкільної, шкільної та вищої освіти, особливо на Сході та Півдні України, дуже повільне її відродження за двадцять років Незалежності України, ВИМАГАЄМО КАТЕГОРИЧНО ЗАБОРОНИТИ ЗАКРИТТЯ ШКІЛ З УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ, а також ліквідацію і злиття україномовних класів з класами з російською мовою навчання, що практикується сьогодні владними структурами на Донеччині. Відродити мережу україномовних дитячих садочків та вищих шкіл з українською мовою викладання на Донеччині», йдеться у Зверненні.

А в цей час донецьку «Просвіту» та іще сім політичних партій і чотири громадських організації, зокрема, – «Громадянську позицію», ВО «Фронт змін», ВО «Батьківщина», ВО «Свобода», «Україну майбутнього», КУН, «За Україну», «Європейську партію України», «Меморіал», ВГО політв'язнів та репресованих, Союз ветеранів Афґаністану, Спілку шахтарів-інвалідів та інші судять за проведення нібито несанкціонованої ходи, мітинґу і концерту в День Незалежності – 24 серпня. Вказані організації ж оспорюють рішення Донецького окружного адміністративного суду, винесене о 05.25 24 серпня 2011 р. про заборону проведення будь-яких демонстрацій, мітинґів та інших заходів у святковий день як антиконституційне. Бо ж розпочався той дивний судовий процес напередодні річниці Незалежності о 17.30 23 серпня і тривав без перерви 11 годин 55 хвилин!

Ось як ударно на потребу й догоду владі працюють наші суди. Аби лише не з'явився десь український дух, аби опозиція не дай, Боже, не заявила про себе у столиці стабільності нинішнього режиму.

Богдан ВІВЧАР

НОВИНИ УКРАЇНИ І КРАЮ

КАНАДЦІ НАМ ДОПОМОЖУТЬ

Українсько-канадський бізнес-форум, який пройшов на Прикарпатті, сприятиме пожвавленню ділових стосунків і торгівлі між Україною та Канадою й залученню канадських інвестицій і технологій у вітчизняну економіку. За його підсумками канадці допоможуть Прикарпаттю оживити закриті нафтові та газові свердловини й почати на них видобуток енергоносіїв, а також у підготовці до зимових Олімпійських ігор.

САМОСТІЙНО, ЧИ «ЄДИНИМ ФРОНТОМ»?

На Вічевому майдані Івано-Франківська відбувся мітинґ «Зупинімо антиукраїнське свавілля», організований ВО «Свобода».

Оцінюючи політичну ситуацію в Україні, промовці – лідери свободівців Олег Тягнибок, Олександр Сич, Ірина Фаріон наголошували, що антиукраїнське свавілля, яке чиниться нині в Україні на найвищому рівні, є ґвалтуванням Конституції. Влада не має політичної і моральної відповідальності перед народом. Закон про червоні прапори був ухвалений усупереч Конституції, відповідно до якої єдиним українським прапором є національний прапор. Чорноморський флот є в Україні всупереч Конституції, згідно з якою на українській території заборонене перебування іноземних військових баз. Намагання реґіоналів ухвалити закон про надання російській мові статусу державної відбувається всупереч Конституції...

Йшлося про люстрацію і очищення влади. Але це може статися, коли «Свобода» пройде в парламент. Щоправда, пробиватиметься вона до нього, з усього видно, самостійно, поза єдиним демократичним фронтом, про який нині говорять усі опозиційні політики.

БУРШТИНСЬКА ТЕС ОНОВИТЬСЯ

Кабінет Міністрів затвердив подані Міністерством енергетики та вугільної промисловості проект і титул реконструкції енергоблоку № 7 Бурштинської теплоелектростанції ПАТ «Західенерго». В розпорядженні зазначається, що на виконання будівельних робіт і монтаж обладнання буде асиґновано майже 421 млн. грн.

Варто, однак, зазначити, що роботи з реконструкції сьомого енергоблоку Бурштинської ТЕС, яку очолює Мирон Романів, були розпочаті ще в грудні 2007 року. З огляду на обставини, можна припускати, що ПАТ «Західенерго», контрольний пакет акцій в якому віднедавна належить Донецькій паливно-енергетичній компанії Ріната Ахметова, має намір у найближчій перспективі наростити обсяги експорту електроенергії до країн Східної Європи.

АКЦІЇ

ЧОРНОБИЛЬЦІ ПРОТЕСТУЮТЬ

Мітинґ протесту проти відвертого геноциду чорнобильців, започаткованого окремими керівними як міського, так і обласного управлінь Пенсійного фонду провели інваліди-чорнобильці. Чиновники спочатку зняли виборені в судах пенсії 58-ми чорнобильцям, хоч окремим залишили, щоб розколоти правозахисний рух, а через рік зняли пенсії ще 29-ти інвалідам-чорнобильцям. І в цьому грабіжницькому процесі простежується проґресія, яка прямує до нуля, тобто до того моменту, коли всім інвалідам-чорнобильцям знімуть виборені в судах пенсії.

Як зазначив у виступі на мітинґу лідер чорнобильців Прикарпаття, голова обласної організації інвалідів-чорнобильців «Спілка Чорнобиль» Нестор Мартинець, на теренах Сходу України інваліди-чорнобильці як одержували свої законні пенсії за рішеннями судів, так і надалі одержують. Очевидно, тільки в нашій області чиниться дискримінація чорнобильців, вибірковий підхід до виконання рішень судів і Закону.

Мітинґувальники ухвалили ряд вимог, які вручили обласній владі. А голова обласної ради Олександр Сич прийняв делеґацію протестувальників і пообіцяв, що вимоги інвалідів-чорнобильців будуть розглянуті на найближчій сесії облради. А чорнобильці вимагають обговорити їхні проблеми на круглому столі за участю Пенсійного фонду, влади, правоохоронців і суду.

На мітинґу інвалідів-чорнобильців підтримали ряд громадсько-політичних організацій і партій, які входять в громадсько-політичне об'єднання НКЗУ, зокрема, «Просвіта».

Микола СИМЧИЧ,
ліквідатор аварії на ЧАЕС 1-ої категорії

ЗНАЙ НАШИХ!

ТРИМАВСЯ ДО ДЕСЯТОГО

Поєдинок 40-річного Віталія Кличка із 34-річним Томашем Адамеком виглядав, наче забавка. Габаритний киянин (110 кг і зріст 202 см) виглядав велетнем перед поляком (98 кг і 187 см) і мав абсолютну перевагу протягом десяти раундів. Здавалося, він міг закінчити бій дуже швидко, але все-таки вирішив, мабуть, потішити публіку.

Критичними для Адамека були три раунди. У другому за десять секунд до його закінчення він пропустив сильний удар в голову, а порятунком став лише гонг. Шостий раунд: методичний обстріл Томаша, правий прямий Віталія потрапив у підборіддя. Перший нокдаун. Дев'ятий раунд: поляк пропустив стільки ударів, що їх, напевно, вистачило б на кілька поєдинків. Десятий раунд: побиття Адамека призвело до того, що арбітр зупинив бій. Отож – перемога технічним нокаутом.

Отже, Віталій Кличко захистив титул чемпіона світу в суперважкій вазі і за версією WBC Всесвітньої боксерської ради. На його рахунку тепер 45 поєдинків на професіональному ринзі: 43 перемоги (40 – нокаутом) і дві поразки.

ПЕРЕМОГЛИ... З ВІДРИВОМ

У Тернополі, на міському озері, відбулися змагання з кросу на 9,25 км – «Озеряна-2011» присвячені Дню фізичної культури і спорту та 20-ій річниці Незалежності України. Ці всеукраїнські змагання, в яких взяли участь більше сотні спортсменів з усіх кінців України, проводяться вже 15 років поспіль. Успішно виступили на них івано-франківці Ігор Костюк та Василь Кричун, які впевнено, з відривом у 5–6 хвилин, завоювали золоті медалі в своїх вікових групах. Організатори змагань планують наступного року зробити ці змагання міжнародними.

Наш кор.

СУД І СУТЬ

У ЯНУКОВИЧА НЕ ЗНАЮТЬ, ЩО РОБИТИ З ТИМОШЕНКО

Академік Володимир Пилипчук

Виголошення вироку у справі Тимошенко відклали на два тижні. Чому? Команда Януковича, організувавши суд над Тимошенко, вважала, що вона, перевищуючи свої повноваження, незаконно примусила підлеглих укласти невигідні для України угоди через власний, особистий інтерес. Вважала, що, засудивши Тимошенко за цією статтею, можна буде розірвати договір з Росією на підставі визнання міжнародним судом газової угоди недійсною, як правочину, вчиненого незаконно, тобто «з перевищенням Тимошенко владних повноважень».

Якщо ПЕЧЕРНИЙ суд засудить Юлю за перевищення владних повноважень при укладанні невигідного для України газового договору, то й Україна має звертатися до міжнародного арбітражного суду з позовом про визнання цього договору нечинним на цій же підставі і з тим же формулюванням, а саме: що договір був учинений незаконно через перевищення владних повноважень екс-Прем'єром.

І в такому випадку Україна однозначно програє справу в міжнародному суді. Запитаєте, чому?

А тому, що, підписавши свої «Харківські угоди», які базувалися на Юлиних газових договорах і ратифікувавши їх ПРівською більшістю в парламенті, Янукович втратив можливість виграшу в міжнародному арбітражі з визнання газових угод з Росією недійсними за цією ознакою. Або, простіше кажучи – «вляпався». Знову запитаєте, чому «вляпався» і чому Україна втратила можливість звернутися до міжнародного арбітражу й виграти? Тому що в практиці судових спорів стосовно міжнародних договорів діє так звана доктрина «Естопель», за якою вважається, що держава, яка на базі невигідних для неї договорів надалі уклала нові угоди, не оскарживши попередні (невигідні), то цим вона підтвердила чинність попереднього (невигідного) договору і втратила можливість вимагати від суду визнання його недійсним. А вимагаючи – програє суд, бо Янукович, підписавши «Харківські угоди»,

(Чит. 2 стор.)

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ **"ГАЛИЦЬКУ ПРОСВІТУ"!** Передплатний індекс – **91083**

СУД І СУТЬ

У ЯНУКОВИЧА НЕ ЗНАЮТЬ, ЩО РОБИТИ З ТИМОШЕНКО

(Поч. на 1 стор.)

визнав правомірність підпису під газовими угодами й леґітимізував дії Юлії Тимошенко.

Але в України зберігається можливість оскаржити газові угоди в міжнародному арбітражі й виграти суд, якщо сама Україна попередньо визнає, що невигідність газових угод стала результатом тиску Росії і укладались вони у становищі безвиході України і Європи. При цьому Росія, зловживаючи своїм монопольним становищем єдиного постачальника газу в Україну і домінуючого постачальника газу в Європу, вчинила тиск на Україну задля укладання газової угоди саме на її умовах. Українська делеґація на газових переговорах опинилася в безвиході й мала вибирати одне з двох: або не підписувати угоди й отримати загрозу техногенної катастрофи від дефіциту газопостачання східних реґіонів України та Європи і отримати ярлик ненадійного транзитера; або підписати угоди на продиктованих Росією вкрай невигідних для України умовах, з метою запобігання ще більш жахливих наслідків – техногенної катастрофи як для України, так і для Європи.

Тому українська делеґація за принципом меншого зла вибрала другий варіант і уклала невигідні угоди.

Підтвердженням навмисності дій Росії і антиукраїнської їх спрямованості є те, що Росія відмовлялася пропускати для потреб України дешевший туркменський газ через свою територію (своїми газогонами).

Підтвердженням навмисності дій Росії і антиукраїнської їх спрямованості є і те, що Росія й досі не погоджується на перегляд умов газових угод без політичних і майнових поступок з боку України. Але це підтверджує, що газовий контракт не носить комерційного характеру, а мотиви керівництва Росії в його підписанні чи в зміні його положень є диктатом, тиском, шантажем.

Якщо Україна звернеться саме з такими арґументами до міжнародного суду, то це перекреслює звинувачення проти Тимошенко і суд має її виправдати та відпустити на волю в залі суду. І суд має це здійснити ДО моменту подання Україною позову до міжнародного арбітражного суду, бо тоді виникнуть запитання: чому позов до арбітражу подається на підставі того, що газові угоди були укладені під тиском Росії, а Печерський суд продовжує судити Юлю, начебто вона їх уклала, керуючись приватними інтересами.

І ці арґументи я вже оприлюднив в Інтернеті, а 8 вересня ц. р. я заніс їх у письмовому вигляді в Адміністрацію Президента (передав на адресу пані Герман). Не знаю, доповідала вона Президентові чи ні, чи взяли мої арґументи до уваги, але винесення вироку Тимошенко (що мало відбутися в період з 12–15 вересня) перенесено на два тижні. Ці арґументи я передав також депутатові, члену фракції БЮТ Королевській для побудови стратегії захисту ЮліїТимошенко в суді тому, що на мою думку стратегія її захисту в ПЕЧЕРНОМУ суді – неправильна.

Захист намагається відбитися від звинувачень прокуратури, що в діях Тимошенко не було СКЛАДУ злочину, замість того, щоб доводити, що при укладенні з Росією газових угод у 2009 році не було самої ПОДІЇ злочину. В суді слід доводити, що ціна і невигідні для України положення статей газових договорів стали результатом тиску на Україну в той час, коли Україна і Європа були за кілька кроків від техногенної катастрофи, що могло обернутися жертвами населення як у східних реґіонах України, так і в Європі. Слід доводити, що: економічно невмотивоване і різке збільшення ціни на газ та драконівські умови на його постачання в Україну – це різновид помсти Україні за те, що вона взяла курс на євроінтеґрацію; небажання переглядати ціни й умови газопостачання й нині, що передбачено договором, є різновидом позасудового покарання України за небажання вступити на невигідних умовах у Митний союз; вимоги віддати українську газову трубу взамін на згоду перегляду цін та умов газопостачання є різновидом шантажу і не мають нічого спільного з комерційністю газового договору, носять характер політичного тиску; небажання переглядати неадекватні європейським ціни й умови газопостачання спрямоване на зниження конкурентноздатності української економіки задля забезпечення конкурентних переваг російських виробників товарів; небажання переглядати неадекватні європейським ціни та умови газопостачання у скрутних і безвихідних для України умовах є різновидом мародерства та ін.

І якщо Янукович відмовиться подавати позов до міжнародного арбітражу про визнання газових угод недійсними у зв'язку з тим, що він був укладений під тиском Росії в умовах становища безвиході для України і Європи, то причина може бути в іншому – Янукович бажає програти міжнародний арбітраж тому, що, можливо, з'явилася домовленість із Росією про введення якогось чергового посередника в торгівлі газом, унаслідок чого газ для України стане на кілька доларів (десятків доларів) дешевшим, але при цьому керівництво Росії та України отримає свою частку – «кишенькові гроші» на особисті потреби. А Янукович зможе надалі судити Юлю.

Хто повірить, що Янукович не має впливу на суди в Україні? А навіщо він добивався відновлення «владної вертикалі»? Не для того, щоб поставити кума Генеральним прокурором, брата кума – керівником кримінального суду України і щоб своєю політичною силою формувати Вищу Раду юстиції, яка розглядає дисциплінарні справи по суддях, коли їхнє рішення не відповідатиме заданому?.. Невже Янукович добивався всього цього для того, щоб не мати жодного впливу на прокуратуру і суд?

А далі подивимося, що в команді Януковича візьме гору: можливість захистити інтереси України чи бажання засудити Юлю?

Володимир ПИЛИПЧУК

ДУМКИ І ФАКТИ: ВЧИТЕЛЯМ НА ЗАМІТКУ

ТАКИЙ ДОВГИЙ ТЕРНИСТИЙ І ГЕРОЇЧНИЙ ШЛЯХ, або ДО ІСТОРІЇ НАШОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Ми ще повернемось
Не мертві,
Але непереможені,
Але безсмертні.
В. Стус

Галицько-Волинська держава (потім – Руське королівство) була складовою частиною і продовженням величезної європейської імперії зі столицею в Києві, Київської Русі. Західноукраїнські землі розвивалися в контексті тих подій, які відбувалися на просторі від Карпат до Каспійського моря.

Після занепаду Києва у XII ст. центр української державності перемістився на цілі століття на захід українських земель.

Галицько-Волинський літопис разом із Повістю минулих літ розповідає історію Галицько-Волинської держави, зокрема про діяльність князя-короля Данила Галицького і його нащадків.

Сам Данило Галицький був коронований папою римським як глава могутньої держави, що зможе протистояти навалі татаро-монгольських орд, які зі сходу загрожували всій християнській Європі. Титул короля вищий від князя. Сама коронація відбулася в місті Дорогичин, на лівому березі Західного Бугу, на жаль, тепер це – територія Польщі. Всі нащадки Данила з того часу називались королями. Згодом король Данило переніс свою столицю з Галича до Холма, там він і похований у церкві на Даниловій горі, яка частково збереглася до наших днів.

Йому навіть у страшному сні не могло наснитися, що Холм і вся холмська українська земля буде колись у складі польської держави. В той же приблизно час він заснував і почав будувати Львів (на честь свого сина Лева).

Корона Данила Галицького збереглася до наших днів і була втрачена в роки Другої світової війни. І тепер її шукають. Останнім часом вона була митрою Перемишльських єпископів.

Варто наголосити, що наш край на той час був густо заселений, розбудовувався і розвивався. Якщо перша згадка про Галич датується 1113 роком, то перша згадка про Тисменицю – 1062 роком.

Якийсь час Галицько-Волинська держава об'єднала всі етнічні українські землі (разом із Києвом і по ріку Дунай). В честь Галича засноване на Дунаї і місто Галич (на жаль, воно тепер – Галац у складі Румунії).

Останній князь-король Юрій II Тройденович, який правив у 1324–1340 роках, отруєний боярами за те, що проводив, якщо говорити по-сучасному, проєвропейську політику і запросив німецьких ремісників та інших спеціалістів до своєї держави. А це чомусь не сподобалось його боярам.

Потім десять років державою правив воєвода Детько. Останнім керівником був Володимир Опольський (з 1372 по 1386 роки), водночас був васалом угорського короля.

Галицько-Волинська держава в різних формах проіснувала 386 років, тобто до 1386 року.

Внаслідок міжусобної боротьби князів, королів, бояр, а переважно злим промислом зовнішніх ворогів – поляків і угорців – Галицько-Волинська держава була завойована поляками, а Закарпаття захопили угорці.

Про наших сусідів можна сказати так: «Поляки – наші сусіди географічні, вороги споконвічні, а тепер – партнери стратегічні». Всі війни з поляками були на нашій землі, вони вічно на нас нападали, а ми боронилися, як могли. Досі вони вважають Галичину, Волинь і Холмщину своєю землею

Тепер поляки утримують 19,5 тисяч кв. км української землі. Для порівняння, Івано-Франківська область має не цілих 14 тисяч кв. км. Це не мої слова, це давно визначили наші вчені – історики й географи. З цим питанням стикались у 1918–1920 роках, ця проблема існувала і під час Другої світової війни, особливо це відчувала УПА у так званому Закерзонні під час насильницької депортації українців з рідної землі. Це окрема дуже складна і болюча тема.

Боротьба за незалежність України ніколи не припинялась, вона набувала інших форм і методів залежно від обставин і міжнародної ситуації.

Українці створили унікальну форму правління – козацтво, якого немає ніде у світі. Століттями вели боротьбу наші гетьмани, засновували Січі Дмитро Байда-Вишневецький із Вишнівця, Петро Конашевич-Сагайдачний, наш краянин із села Кульчиці на Дністрі у Львівській області, Богдан Хмельницький, Петро Дорошенко, Іван Виговський, Іван Мазепа, Павло Скоропадський і передостанній гетьман Кирило Розумовський. За державність велася жорстока боротьба, а не змагання, як інколи люблять говорити, – змагання бувають тільки у спорті.

Лише у XX столітті, починаючи з 1917 по 1991 рік, Україна шість разів проголошувала свою незалежність. Центральна Рада 22 січня 1918 року своїм IV універсалом проголосила незалежну Українську державу.

Сама Центральна Рада проіснувала з 17 березня 1917 по 29 квітня 1918 року, коли її розігнали німці, які прийшли як союзники України, а потім стали окупантами. Центральна Рада мала 820 членів – громіздка і погано керована організація, потім була створена Мала Рада із 150 осіб (сучасна Верховна Рада має 450 депутатів). Слід сказати, 29 квітня 1918 року – знаменитий і оригінальний день в історії України.

Розповімо про нього детальніше.

У цей день Центральна Рада ухвалила Конституцію України;

обрала президентом голову Центральної Ради соціаліста Михайла Грушевського;

кораблі Чорноморського флоту підняли українські прапори;

німецьке військове командування розігнало Центральну Раду;

Всеукраїнський з'їзд хліборобів (3,5 тисяч осіб) обрав гетьманом Павла Скоропадського, який опублікував звернення до українського народу.

Гетьманат Скоропадського проіснував до 14 грудня 1918 року, але в деяких питаннях зробив для України дуже багато. Полковник Євген Коновалець у своїх спогадах шкодує, що не підтримав Скоропадського, а Директорію соціаліста Володимира Винниченка. Доля України мала бути іншою.

Після примусового зречення влади Скоропадський виїхав до Німеччини, де оголосив екзильний уряд, Гітлер його терпів, але влади ніякої не давав. Загинув у квітні 1945 року під час бомбардування американської авіації і був похований у місті Метень (Західна Німеччина). До речі, його внук Борис Данилович Скоропадський проживає в Івано-Франківську, його дружина (із Городенки) викладає англійську мову.

До влади прийшла Директорія, яка проіснувала в Україні до листопада 1920 року. Першим головою директорії був комуніст Володимир Винниченко, останнім – соціаліст Симон Петлюра.

У кінці листопада 1920 року поблизу міста Підволочиськ Тернопільської області останній солдат армії УНР з боєм перейшов ріку Збруч в окуповану на той час поляками Галичину.

1 листопада 1918 року проголошено незалежну Західноукраїнську Народну Республіку, яка проіснувала до середини липня 1919 року і 18 липня цього року, коли під натиском польських окупантів УГА перейшла ріку Збруч в околицях міста Гусятин на територію великої України. А до того 22 січня 1919 року в Києві на Софійській площі проголосили Акт злуки Української Народної республіки і Західноукраїнської Народної Республіки в єдину Соборну Українську Державу. Ця соборність наступного дня була затверджена Трудовим конґресом. Від ЗУНР делеґацію у складі 65 осіб очолював Лев Бачинський, відомий громадський і політичний діяч (уродженець села Серафинці Городенківського району).

Соборною Україна була частково під кінець існування Центральної Ради і під час гетьманату Скоропадського.

Хоч уся територія України була завойована переважно більшовиками й поляками, збройна боротьба продовжувалась. Південну Буковину захопили румуни, а Закарпаття на правах автономії увійшло до Чехословаччини. А ще була Холодноярська республіка, другий зимовий похід 1921 року під командуванням генерала Юрка Тютюнника, сотні інших збройних повстань. Тільки голодомором 1932–1933 років більшовицькій Росії вдалось частково придушити повстання і з великими труднощами утримати владу в Україні. Про це тепер розповідають таємні архівні документи.

15 березня 1939 року закарпатська Україна проголосила свою незалежність, але після короткої кривавої війни була завойована угорськими окупантами за активної допомоги наших споконвічних сусідів і ворогів – поляків. Війна набула партизанського характеру й веласьдо осені 1939 року, коли закарпатські січовики (приблизно 30 тисяч осіб) перейшли в Галичину, окуповану Червоною армією, де були арештовані за незаконний перехід кордону. Такі країни як Бельгія, Голландія – набагато сильніші від закарпатців – здалися на милість Гітлера на другий день. А українці боролись.

Таким чином, українські землі першими зазнали удару держави гітлерівського блоку – Угорщини. Для нас це був фактично початок Другої світової війни. А не так, як пишуть, що війна почалася 1 вересня 1939 року. Це для поляків. У нас – своя історія, як у кожної людини – біографія. Поляки допомагали мадярам бити нас і одержали за це Тешинську область у Чехії, а у вересні 1939 року були розділені між двома союзниками-диктаторами – Гітлером і Сталіном.

Це була своєрідна подяка полякам за розгром Закарпатської України.

30 червня 1941 року у Львові українські націоналісти проголосили Акт відновлення незалежної Української Держави. Нові окупанти – німці – жорстоко придушили відновлення незалежної України, арештували С. Бандеру, уряд Ярослава Стецька, були арештовані й розстріляні сотні інших патріотів.

Німецькі нацисти остаточно зруйнували всякі сподівання українського народу, частина населення надіялась, що німці будуть кращими від більшовиків. Усі надії були марними, довелось патріотам іти в підпілля і воювати на два фронти – проти німців і проти більшовиків.

Під час війни організовану боротьбу за незалежність вела тільки УПА (з 1942 по 1953 роки). Через УПА пройшло 500 тисяч осіб, половина з них загинула в нерівних боях. Загинув у бою (в березні 1950 року) і командувач УПА генерал Роман Шухевич. Його замінив полковник Василь Кук (до 1954 року), коли був підступно арештований енкаведистами.

Боротьба за незалежність продовжувалась, незважаючи на репресії влади. Українські патріоти в нових умовах діяли залежно від обставин, використовуючи нелеґальні й леґальні методи. З'явились шістдесятники, Гельсінкська група. І нарешті – така масова громадська організація як Рух.

Під впливом Руху в радянській армії була створена сильна патріотична організація – Спілка офіцерів України. Це було в Радянському Союзі нечуване явище, бо армія завжди була опорою більшовицької влади. До речі, Спілка офіцерів організувалась більш як за місяць до проголошення Незалежності, вона стала зародком української армії, розробила військову доктрину. Багато членів СОУ загинули при загадкових обставинах або були звільнені з армії без пенсії і засобів для існування.

На першому засіданні Верховної Ради України наш депутат Богдан Ребрик заявив, що ми не маємо права сьогодні вийти із зали, не проголосивши Незалежності України. Розумні англійці кажуть так: «Можна програти всі битви і війни, крім останньої». Будьмо впевнені, що Україна нарешті виграла свою останню битву назавжди.

Якщо сповідувати історичну правду, то День Незалежності треба святкувати 22 січня, коли 1918 року вона вперше була проголошена, але до цього треба дожити й усвідомити.

На жаль, ми тепер – не соборна держава. Сучасна територія України – 603,7 тис. кв. км, а наша етнічна земля має 1 млн. 150 тис. кв. кілометрів. Жодна політична партія не ставить питання про соборність, а деякі, можливо, не знають, що воно таке. Тільки українські націоналісти у своїй програмі піднімають питання соборності України.

Ми не піднімаємо питання про перегляд кордонів. Але історія – це наука, яку треба вивчати й формувати відповідну громадську думку. Українці як бездержавна нація не підписували Гельсінкські угоди 1972 року.

Доля наших земель вирішувалась у Парижі, Варшаві, Москві та в інших місцях. Україна не брала рівноправної участі у визначенні своїх кордонів. Скажімо, Таганрозький округ забрали від України 1933 року.

На сьогоднішній день великі обшири української землі знаходяться у Словаччині – Пряшівська Русь, Південна Буковина і Мармарощина – у Румунії, самозвана Придністровська Молдавська Республіка. А далі – Кубань, Курська, Бєлгородська і частина Орловської та Брянської областей. В Білорусі – Українська Берестейщина і Пінщина.

Ось такі думки навідали мене у час 20-річної Незалежності. Будьмо разом, тримаймося купи, не шукаймо ворогів між собою, бо ми завжди терпіли поразку від наших зовнішніх ворогів-сусідів. Пам'ятаймо довгий сумний, трагічний і героїчний, шлях до української незалежності.

Ярослав ОЛЕНЧУК,
полковник, заступник голови
ІФ ОО Спілки офіцерів України

КОНФЕРЕНЦІЇ

ЗВІТУЮТЬ ВЕТЕРАНИ

Відбулася звітно-виборна конференція Івано-Франківського міського відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів. Зі звітною доповіддю виступив голова Д. Вівчар. Він сказав, що за звітний період зросла кількість осередків та їхня чисельність. Зокрема, створені осередки в Івано-Франківському університеті економіки та права імені Данила Галицького, в с. Угорники, Головному управлінні статистики та гаражному кооперативі № 10 обласного центру.

Сьогодні організація налічує 4236 членів. Для ветеранів, звернув увагу голова, болючою є ситуація в державі. Йде неоголошена війна проти української нації, зневажаються національні святині, наша мова, історія, національні герої.

Значну увагу ветерани уділяли роботі з забезпечення національно-патріотичного виховання молоді на основі узгоджених дій та співпраці з міськими органами влади. Д. Вівчар відзначив активну роботу в цьому напрямку члена ради Миколи Кардащука.

Ветерани міського об'єднання брали активну участь у загальноміських патріотичних заходах. Підготували матеріали для випуску книги з історії ветеранської організації області. Школи і виші отримали від них навчально-методичні збірники про гетьманів і полководців України. Відповідна робота проводилась за сприяння управління соціального захисту в питанні поліпшення матеріального становища ветеранів.

Д. Вівчар наголосив на тому, що в умовах звуженого демократичного поля надалі потрібно активізувати роботу об'єднання. Необхідно працювати над відтворенням історичної правди про велику культурну спадщину і героїчне минуле українського народу та виховувати гідне національно свідоме молоде покоління.

В обговоренні звітної доповіді взяли участь Петро Арсенич, Микола Кардащук, Михайлина Боднар, Роман Салига, Тарас Колодій, Юліан Куйбіда.

На наступний звітно-виборний період головою міського відділення ВОВ обрали Дмитра Вівчара.

Михайлина БОДНАР

УКРАЇНЦІ У СВІТІ

ВОЛОДИМИР ЛУЦІВ: СПІВАК, БАНДУРИСТ, ДІЯЧ

У Львівській філармонії імені Станіслава Людкевича відбувся творчий вечір на вшанування видатного українського співака, бандуриста, культурно-громадського діяча Володимира Луціва.

Отже, хто такий наш краянин Володимир Луців… Народився він 25 червня 1929 р. у Надвірній. Наприкінці Другої світової війни потрапив у Німеччину, де, власне, і розпочав свою діяльність як співак і музикант. Почав у капелі бандуристів імені Миколи Леонтовича (місто Госляр, 1947). 1948 року Луців переїхав у Великобританію. Навчався вокалу у коледжі Святої Трійці (Лондон), а потім – у консерваторії святої Кекилії (Рим).

На урочистості вступне слово про Володимира Луціва виголосив проректор Львівської академії мистецтв професор Роман Яців. Він представив його як експресивну творчу натуру в різних іпостасях – і як співака, і як бандуриста, і як культурно-мистецького діяча.

Свою професійну діяльність В. Луців розпочав на ІІІ Міжнародному європейському пісенному конкурсі у Бельґії, де здобув перше місце. Хоч не все було гладко в його житті. Стався конфлікт із владними структурами, які хотіли представити його як російського співака, що спричинило до розриву контракту. Маючи професійну вокальну школу, він співає як соліст із хором «Гомін», організовує концертні турне Європою, Канадою, США, Австралією, фестивалі. В. Луців збирає збірки поза Україною – цінні видання – як нотні, так і книжки.

Як визначний громадський діяч він активний у відзначенні визначних подій. Так, наш земляк був координатором святкування 1000-ліття Хрещення України (Рим 1988), повернення Глави УГКЦ кардинала Любачівського (1991) та перепоховання патріарха Йосипа Сліпого (1992), відзначення 400-річчя Берестейської унії (Рим, 1996).

Великого значення набула робота Володимира Луціва поза Батьківщиною. Він організовує на дежавному рівні творчі вечори, рецензування для радіопрограм на Бі-Бі-Сі. Він був особисто відзначений нагородами першими особами України за вагомий особистий внесок у популяризацію історичних та сучасних надбань України у світі, формування її позитивного міжнародного іміджу.

У 2002 році засновує іменний благодійний культурно-мистецький фонд у Надвірній, який опікується талановитою молоддю Карпатського краю. Сам В. Луців є почесним громадянином міста Надвірна.

Важливим для української діаспори Великобританії є часопис «Українська думка», що виходить у Лондоні, де постійно друкуються замітки, статті В. Луціва. А написана ним книга «Від Бистриці до Темзи» охопила всю історію життя української діаспори на чужині. Пан Луців, як висловився Роман Яців, є живим зв'язком між Україною та українською діаспорою Великої Британії.

Фраґменти біографії розповіли глядачеві про зустріч Луціва з бандуристом Г. Назаренком у Німеччині, який прищепив любов до бандури, навчив гри, відкрив його як виконавця українських козацьких дум, що допомогло реалізувати себе в Італії. Згодом, володіючи прекрасним голосом, В. Луців здобув музичну освіту при Лондонській консерваторії, як оперний співак набув популярності, виконуючи англійський та італійський репертуар. З дружиною Лесею, яка стала його вірною супутницею, порадницею і мамою їхніх дітей, познайомився у Франції. Як співак-бандурист, як оперний виконавець концертував на вшануваннях важливих дат – Т. Г. Шевченка, Лесі Українки, УПА та ін. не тільки в Лондоні, Манчестері, а й містах Європи, Канади, Америки, Африки, Австралії.

Як організатор він відкрив дорогу багатьом українським колективам Великобританії на великі сцени, фестивалі, гастролі. Великим відкриттям був і є «Візантійський хор» з Голландії під керівництвом М. Антоновича, якому В. Луців відкрив концертну дорогу в світ. Це – унікальний український хор, виконавцями якого є голландці.

Зворушливими були слова самого ювіляра, спогади про дитячі роки. Він згадав багато особистих речей, про проект відзначення Берестейської унії, що проходило в Римі 2002 року. В. Луців сам їздив по Америці, Канаді, Англії, зібрав зведений хор (620 голосів). Святкування проходило в Соборі святої Софії та на площі Святого Петра. Українців вітав сам папа римський. Неймовірне враження залишилось від видовища з запаленими свічками у формі хреста. На завершення В. Луців сказав: «…аналізуючи своє життя, дякую батькам, дружині Лесі, духовенству і всім, хто підтримував мої проекти для добра справи, для добра України».

А директор фонду Володимира Луціва Ольга Максим'юк наголосила, що його основна мета – виявити й підтримати молоді таланти з малозабезпечених родин краю у номінаціях: митець, культурний діяч, науковець, громадський діяч, плекати наукову еліту. А цьогорічним номінантам Ксенії Колодніцькій, Наталії Білак та Андрію Шевчику були вручені медалі.

Урочистості продовжив документальний фільм про ювіляра, знятий Богданом Пливовецьким, народний чоловічий хор «Дзвін» Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького, у виконані якого звучали народні, повстанські пісні. Рефреном проходили слова твору «Гей, степами…»: «Ми за правду будем воювати, поки сонце правди не зійде!»

Цікавими й почасти неповторними були виступи камерного оркестру Львівської музичної школи ім. С. Крушельницької, фортепіанного дуету Дрогобицького університету ім. І. Франка, фольк-гурту «Марвінок», випускниць Львівського університету ім. І. Франка зі спеціальності «етномузикологія».

Вражаючим емоційним моментом став відеозапис Володимира Луціва – дума «На смерть бандуриста». У прекрасному строю, дзвінким голосом співав про рідну йому бандуру настільки образно, що, здавалося, зрісся з долею бандури й України: «…Чи тебе спалити, чи на могилі положити? – …Козаки подорожні будуть їхати і почують, і прибудуть до могили моєї… Кобзо моя…!» – вириває з грудей виконавця. У цій думі В. Луців поєднав свою долю і долю бандури з вічною тугою на чужині.

Далі хвилювало слухачів тріо бандуристок «Львів'янки». Продовжила бандурну вервицю свята завідувач кафедри народних інструментів та фольклору Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, кандидат мистецтвознавства Віолетта Дутчак думою з поеми «Сліпий» Федора Глушка. Її спів про трагічну долю пронизував до глибини душі кожного. Вона зуміла перенестися в ту епоху й образно відтворити стан душі тогочасного героя «отамана молодого, сироту Степана…», його трагічну долю. Утікаючи з турецької неволі, «туркияничари ловили, до стовпа в'язали, очі виймали, гарячим залізом випікали, в кайдани забили, в тюрму посадили і замурували». А зняла напругу переживання виконавиця жартівливою піснею «Серед села – дичка», яка прозвучала легко і ґрацізно. Усіх виконавців не назвати. Але не обійду увагою заслуженої артистки України, солістки ансамблю пісні і танцю Міністерства внутрішніх справ Марти Шпак та дитячого фольклорно-етнографічного ансамблю «Маленькі бойки» Перегінського Народного дому (керівник – Наталія Шпак (мати солістки).

«Маленькі бойки» у прекрасних костюмах зачарували глядацький зал своїми дзвінкими своєрідними голосами, темпераментними танцями і надзвичайною артистичністю. Звучали «Гаївки» (водили співаючи) та «Коломийки», лемківські мелодії.

У перебігу свята прозвучало «Повстанське танґо» у виконанні дуету О. Цимбала і М. Шпак. Виявилось, що цей твір Володимир Луців мав у своєму репертуарі ще у 60-ті роки, записав на плівці і якось довідався, що авторами слів і музики були Ольга Ільків та Марта Пашківська. Буквально після пісні у залі піднялася старенька, маленька, в чорному беретику пані, й піднесла букет квітів панові Луціву. Це була одна з авторок – Ольга Ільків, якій виповнився 91 рік. Пані Ольгу запросили на сцену й зичили їй многая і благая літа.

Фіналом свята стала пісня М. Шпак «Журавлина доля» у виконанні авторки. Вона лунала як оповідь про долю самого маестро Володимира Луціва, який зі сльозами на очах слухав її на сцені разом з усіма учасниками величного свята «Від Бистриці до Темзи».

Марта ШЕВЧЕНКО,

заслужений працівник культури України, доцент Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

СПОГАДИ

УСЕ ПЕРЕЖИТЕ – З НАМИ…

ПРО ЖИТТЯ ПІД ОКУПАНТОМ І БОРОТЬБУ З НИМ ЗГАДУЄ ІРИНА СТРОЦЬКА

(Продовження. Поч. у № 21–36)

РЕАЛЬНІ ОБРІЇ ТАБІРНОГО ВИЖИВАННЯ

Настеляючи метраж, ми з Марійкою не тратили ані секунди – працювали швидко, щоби вкластися в свою зміну. Важче було працювати у нічну зміну, але молодість перемагала навіть тоді, коли від утоми й болю в ногах довго не могли заснути. А новий день приносив нові турботи, обов'язки, і звідкись бралася наснага і сила до праці. В душі я завжди була вдячна Всевишньому, що працювала в приміщенні, в чистоті, серед українок.

У перервах між настилами заходила в сусіднє приміщення до Таїсії Автономівни і Надії Григорівни, щоб погострити ножі, якими вони різали тасьму до білизни. В них також була своя норма, а ножі швидко затуплювалися. І я з радістю старалася полегшити їхню працю. Хоч спілкування було короткочасне, однак приносило мені задоволення і навіть користь для мого розумового розвитку. Справа в тому, що Таїсія Автономівна говорила гарною літературною українською мовою. Вона володіла феноменальною пам'яттю, знала напам'ять поезії Т. Шевченка, Лесі Українки, М. Рильського, В. Сосюри, Олександра Олеся, О. Блока, С. Єсеніна та інших українських і російських поетів. Усним способом з її допомогою я вивчила багато прекрасних віршів сумісно з працею. Отак просто бігала, настеляючи метраж, і повторювала вірш – рядок за рядком по декілька разів, поки остаточно запам'ятала поетичний текст й інтонації. Одне слово, старалася поєднати корисне з приємним.

Однак не завжди так було. Часто був так званий «простой», коли закінчився метраж, а нову партію ще не привезли. Отже, не було сировини для виготовлення продукції. Тоді нашу бриґаду посилали на торфовище. Це була дійсно каторжна робота. Адже Мордовія – це болотиста, задрипана країна. Не дарма у цій дірі московський ворог набудував концтаборів для роботящого й терплячого українського люду. А хто ж інший буде тут наводити лад, як не ми: піднімати сільське господарство, висушувати болотисті землі, розвивати паливну промисловість, обшивати велику армію імперської держави.

Зранку до вечора невільниці порпалися в болоті, копали торф цеглинами, навантажували ними ручні ноші, надриваючи руки непосильним тягарем, носили торф на визначене місце і складали в штабелі для сушіння. Не одну невільницю каторжна праця довела до інвалідності. Допікали комарі й мошка, які хмарами нападали на людей. До цього приєднувалося вічне відчуття голоду. Працювали по десять годин щодня. Полуднували глевким чорним хлібом, а вечеряли вже в зоні смердючою баландою. Виснажлива тяжка праця доводила жінок і дівчат до дистрофії. Каґебистське начальство намагалося витравити у нас усе людське, довести до тваринного стану.

Від цілковитого виснаження рятували посилки. На рік можна було одержати тільки дві такі допомоги. Коли в 1949 році мою маму зі Львова депортували в далеке Забайкалля, то моє серце обливалося кров'ю, а сумління не дозволяло просити у мами помочі. Але моя найдорожча мамуся думала тільки про мене, повсякчас молилася і допомагала завжди. Щоразу одержання посилки було святом. Я охоче ділилася з дівчатами присланими продуктами, а вони, в свою чергу, одержавши допомогу, відповідали взаємністю. Крім того, ми допомагали тим, хто взагалі з якихось причин нічого не одержував, наприклад, пані Наталія Барвінська, пані Галина Грабець, пані Олена Степанів та інші страдниці сталінського ҐУЛАҐу. Ось так ми виживали.

Важливо, що ми розуміли своє становище і ставлення до нас як ворогів «кривавої Москви». Ми бачили жорстоку дійсність сталінських таборів, рабське існування, голод і соціальну несправедливість. Ми постійно відчували приниження національної гідності, жорстокість, знущання і, в той же час, безсилля вирватися з тієї «пропасті терплячих» і «цвинтаря живучих». Це переконувало нас, що в знущаннях і репресіях російським більшовикам не було рівних. Ми постійно усвідомлювали, що таким жорстоким способом за суворим присудом нас перевиховували. Але ми не здавалися! Між собою жили дружно, виживати одна одній допомагали, як могли, і вирили у Боже спасіння.

О Боже наш милий! Скріпи наші сили
І руку нам в пропасть, закутим, подай.
Прости нерозумним, якщо ми грішили,
Спаси наш в неправді потоплений край!
(Володимир Косовський,
політ'язень, 1947, Воркута)

НЕ ЄДИНИМ ХЛІБОМ ЖИВЕ ЛЮДИНА. ТАБІРНА СЦЕНА

Працюючи в закрійному цеху, а під час «простою» – в торф'яних копальнях, з гіркотою сприймала всі реалії невільницького життя. Після цілоденної праці ми мріяли якнайшвидше опинитися на нарах, щоб натруджені руки, ноги і все змарніле тіло могли хоч трохи відпочити до такого ж подібного прийдешнього дня. І так тижнями, місяцями… Каторжна праця, напівголодне існування, знущання над людською гідністю, безпросвітність становища – все це пригнічувало, вбивало найменші промінчики надії на краще й притуплювало будь-які прояви іншої діяльності.

Але ж ми були юні й нам хотілося чогось такого, що би піднімало дух і думку, додавало снаги і сили поборювати монотонність сірих буднів. І раптом, неначе в унісон моїх бажань, по табору пролетіла звістка – пані Галина Грабець, з якою я познайомилася на 19-ому мордовському лагпункті, взялася організовувати художню самодіяльність. Ах, та дивовижна і неповторна пані Галя! Сама тяжко працювала на фізичних роботах, приходила в зону змучена, голодна, та замість відпочинку проводила репетиції оркестру, хору, а згодом – і прекрасних українських вистав: «Наталка Полтавка», «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», «Назар Стодоля».

Чимало зібралося дівчат із музичним слухом, з гарними голосами і, головне, – з бажанням ходити на репетиції та виступати в концертах навіть після важкої праці. Спочатку ми підготували репертуар до Шевченківського концерту. Після цього відбувся ряд концертів до українських свят. Їдальня, де була сцена, не могла вмістити всіх, хто бажав послухати українські пісні у хоровому виконанні з супроводом народного оркестру. Однак апофеозом наших виступів були вистави. Кожна репетиція проходила з великим ентузіазмом. Я грала в оркестрі на мандоліні й брала участь у масових сценах – співала, танцювала.

(Далі буде)

ДІЯ

ПРОСВІТЯНСЬКЕ СВЯТО В ПАРКУ

(Поч. на 1 стор.)

Будувати храм дитячої душі – це рівнозначно тому, як збудувати дім. Для цієї категорії глядачів, які зі своїми матерями й татусями прогулювалися в парку, щоб їм було цікаво, був присвячений цілий блок концертної програми, яку складали вихованці просвітянського Клубу обдарованих дітей (керівник – Р. Денега).

«Молода Просвіта» на концерті презентувала уривки з театральної постановки «Український каламбур», яку підготувала керівник драмгуртка НД «Просвіта» Н. Гаріджук, а згодом вона ще й смішила публіку своїми гуморесками. А коли виступав парубочий квартет з українським народними піснями, то глядачів стало ще більше і хлопців стали вітати ще гучніше.

Відчувалось, що ми заскучили за нашим, рідним, яке з покоління в покоління переходить і не старіє при будь-яких модних течіях.

А на сцені поряд з державним майорів просвітянський прапор. Двадцять років тому ми проголосили Незалежність. Просвітяни були в перших лавах національного відродження краю та України й відігравали важливу роль у процесах національного пробудження. Тому і сьогодні «Просвіта» кличе до гурту найкращі сили української інтеліґенції, до праці задля України. До цього закликав у своєму виступі голова обласної «Просвіти» Степан Волковецький. До цього присутніх підбадьорили пісні, які прозвучали на закінчення концертної програми, – «Ой у лузі червона калина», та «Не пора…» у виконанні чоловічої хорової капели «Червона калин» (керівник – І. Жибак). В уяві присутніх постали золоті лани пшениці, червона калина, дзвінкі чисті потоки, вишиванки, блакитне безхмарне небо, вони відчули вічний творчий незгасимий український дух.

На згадку кожен із присутніх на концерті отримав у подарунок тижневик «Галицька Просвіта», яка Франковими словами закликає нас: «Нам пора для України жить!» і словами О. Довженка – «Думайте про високе».

Михайлина БОДНАР,
завідувачка культурно-масового відділу НД «Просвіта»

ТАЛАНТИ ТВОЇ, УКРАЇНО

ЯСНИЙ РОЗУМ І ЗОЛОТІ РУКИ

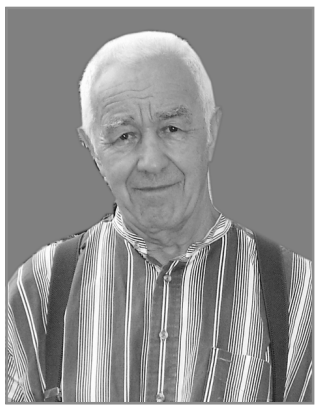
Ярослав Данилович Климишин знаний в Україні і зарубіжжі винахідник і раціоналізатор. Адже тільки до 1991 року зареєстрував 34 винаходи, а вже в роки незалежної України – 30, а цього року – два зареєстровані й один – у комітеті на реєстрації.

Нещодавно винахідник відзначив свій 75-річний ювілей і це стало приводом згадати, звідки в нього оте прагнення до новацій. Народився він у селі Сівка Калуського району в сім'ї, де поєднались знані роди Климишиних і по мамі – Гудзоватих, в яких шанувались національні традиції, знання та праця. Батька, який повернувся з війни інвалідом, але був грамотним, взяли до праці в маґістрат, а мама Євдокія вела господарку. Виховувала дітей і співала в церковному хорі, багато читала дітям, які змалку тяглися до книги. Великий вплив на формування майбутнього винахідника мали мамин брат Микола, який своєю бібліотекою зачарував хлопця, адже з цього невичерпного джерела він пізнав історію, техніку, географію і секрети фізичних явищ. А дядько Микола навчив майструвати чудотехніку, бо витвори його ясного розуму і золотих рук, як-от дерев'яний млин, унікальний прес для вичавлювання олії з зерна льону, різні пристрої для полегшення праці пам'ятаються і донині, хоч їх уже давно нема.

Вже навчаючись у Голинській школі, відтак – у Калуші, Ярослав знаходив відповіді на свої безконечні «чому?». І Бог послав йому добрих учителів. Допитливий хлопчина, мов губка, поглинав знання. Особливо подобалась йому фізика. Можливо, саме цей учитель зумів відкрити двері до пізнання і задоволення допитливості хлопця.

З легкої руки своїх шкільних наставників вступає до Станіславського педагогічного інституту на фізико-математичний факультет, де з головою поринає в науку, приваблюють лабораторні роботи, експерименти, прилади. Здавалось йому, що в цьому царстві фізичних явищ він сягає глибин таїнств. А на практиці в школі як майбутній учитель фізики так закохано розповідав учням про фізику, що зачаровувались нею не тільки хлопчики, але й дівчата. Та все ж більше його приваблювала не вчительська практика, а прикладна фізика. Тож коли призвали на військову службу, із задоволенням пішов служити в авіашколу в Стрию, де перед ним відкривались не висоти неба, а секрети панелей з приладами. Бо то було його. За час служби зумів дати кілька пропозицій і реконструювати прилади, розробити схеми контролю за польотами і наземного керування.

Після служби скерували працювати в школу вчителем. Учні з Іваниківки, а вони вже тепер давно дорослі, досі пам'ятають уроки улюбленого фізика. Та Ярослава Даниловича все ж більше притягує вища фізика, намагання втілити ідеї і пропозиції в життя. Окрилює перший зареєстрований винахід, який здійснив разом з лікарем Павловичем з використання явища біомагнетизму в медицині. Йшлося про вплив магнітних хвиль на гени. Саме це наштовхнуло молодого фізика закінчити Московський інститут сталі й сплавів, де почав співпрацювати з багатьма науковцями, а згодом, у 1963 році, переходить працювати на кафедру фізики на загальнотехнічний факультет Львівської політехнічного інституту. Саме тут тісна співпраця з відомим фізиком Ананієм Міхельманом дала прекрасні результати.

З 1984 року Ярослав Даилович переходить на наукову роботу, поринає в лабораторні експерименти, конструює, випробовує і слідкує за дією своїх винаходів. Сьогодні тісно співпрацює з науковцем Ярополком Бажалуком. Їхні гідроакустичні пристрої контролю якості ремонту й експлуатації свердловин використовуються в Україні, Польщі, інших державах. Зараз плідно співпрацює з молодими науковцями Миколою Худіним та Олександром Гутаком із вдосконалення методу розробки нафтових родовищ і контролю за роботою обладнання.

Треба зазначити, що теза, ніби фізики є ліриками, підтверджується фотосвітлинами Ярослава Даниловича, на яких сплелені світло і тіні природи, на них оживають метелики, розпускаються пуп'янки квіток, а також його картини, де лірична душа виплюскує різнобарвність довкілля. Саме так він відпочиває від лабораторних приладів, ідучи в природну лабораторію на тихе полювання за грибами, спостерігає за сходом і заходом сонця, слухає плюскіт води. І, ходячи під склепінням неба, гілок дерев, він мугикає свої пісенні віршики. Саме тут, у єднанні з природою, народжуються його ідеї.

Шукаючи однодумців, товаришів, яких у нього багато по цілому світі, бо щирий душею, доброзичливий, життєрадісний своїм магнетизмом заряджає інших і сам творить нові винаходи. Адже кредо його життя: працюй і одержуй задоволення від результату.

Любов ЗОРІНА

З КОГОРТИ БОРЦІВ

…Голоси здалека… Тіні забутих днів, як писав Борис Антоненко-Давидович. Нині, у новітні часи, вони виринають із круговерті далеких подій на овиді української національної історії, яку вони творили своїм одвічним духом боротьби за кращу долю рідного народу, за справедливий суспільний лад на предвічній українській землі. Своєю самовідданою жертовною працею – боротьбою заклали перші зруби національної будови. Вони належать до осереддя калинового цвіту українських борців. У кожного з них – своє мереживо життя на історико-суспільному тлі, свій важкий життєвий хрест. Нині вони – відгомін відшумілих подій здалека, що віддзеркалюються у нашому сучасному тривожно-суперечливому бутті.

ІВАН ЧУПРЕЙ: ТИХ ДНІВ НЕ ЗАБУТИ

…Серед мрійників-романтиків-борців виринає з мороку забуття ім'я **Івана Чупрея.** Про нього, на жаль, нині й історики-народознавці майже не згадують. Кілька скупих рядків про нього знаходимо на сторінці 3781 у 10-му томі «Енциклопедії українознавства» та у довіднику Петра Арсенича й Ігоря Пелипейка «Дослідники та краєзнавці Гуцульщини» (Косів: Писаний камінь, 2002. – С. 212).

Особистість Івана Чупрея – унікальна, варта цікавості нинішніх краян, які поціновують історію боротьби українського народу за своє визволення і здобуття державності України.

Отож – із життєпису Івана Чупрея. Одні джерела повідомляють, що старшина УГА Іван Чупрей загинув 1919 року на східному Поділлі – у так званому «чотирикутнику смерті», де у ворожому воєнно-тифозному оточенні згоріли тисячі галицьких стрільців. Там, на Правобережній Україні, на розлогих полях-долах чорнозему, розсіяно сорок тисяч стрілецьких могил, що позаростали дикими нескошеними травами чи на яких буяють золотокосі пшеничні поля. А найбільші з них – у Барі, Жмеринці, Голендрах, Вінниці, Немирові, Шпичинцях, Шпикові, Кам'янець-Подільському, Одесі… У Вінниці 23 листопада 1919 року помер від тифу Микола Федюшка-Євшан – публіцист, громадсько-політичний діяч Галичини, критик, надія літературознавства. Поховали стрілецького старшину (разом із сотником Щуровським) на горі за казармами у Вінниці, де поховані майже десять тисяч стрільців УГА…

Інші джерела (в т. ч. вказані вище) повідомляють: Іван Чупрей помер від тифу 1923 року в Умані (у підрадянській Україні), де ще у 1921 році перебував полк із шести тисяч галичан із колишньої Червоної Української Галицької Армії (ЧУГА). Тут, в Умані, замешкав і одружився художник-стрілець Яків Струхманчук. Згодом він загинув у ґулаґівській катівні. У столиці тодішньої радянської України – Харкові у цей час проживали галичани Роман Левицький, Лев Смулка, Михайло Балицький, Макарушка, Загайкевич, Іван Сіяк, Лунів, Нагуляк; у Кам'янці на Поділлі – Гаморак, Геринович, Завадський, Заклинська, Шахнович, Колодрубський; у Полтаві – Олександр Гаврилів, Іван Прийма; у Черкасах – Лесь Гринішак, Осип Гірняк, Ольга Рубчак; у містечках на Київщині (в т. ч. Умані) – Іван Калитчук, Петро Шеремета, Лесь Коновал, Микола Телішевський, Орест Стефанович; у Києві – Гнат Колцуняк, Петро Артемович, Осип Устиянович, Ростислав Заклинський, Петро Кабарівський, Федь Калинович, Андрій Баб'юк (Ірчан), Дмитро Паліїв, Семен Ткачівський, Корнило Гаврилів, Мелетій Кічура… Галицькі стрільці кількістю три тисячі осіб, що залишилися в Одесі після евакуації денікінців, пройшли більшовицьку «сортировку». Частина з них вступила на службу більшовиків і охороняла залізницю. Коли ж галичани зажадали поліпшення умов харчування, ЧК вивела їх у поле і **тристa** з них **розстріляли з кулеметів.** В Одеській ЧК був розстріляний військовий діяч, отаман УГА Петро Бубела…

Гинув галицький цвіт – учителі, студенти і гімназисти, лікарі й адвокати, письменники і журналісти, громадські, політичні, культурно-освітні діячі, свідомі сини галицького селянства і робітництва. Уцілілі різними шляхами повернулися до рідної Галичини. Ті ж, що повірили в облудні плани та ідеї більшовиків, у так звану «українізацію», підступно-провокаційні засади якої були розроблені у Москві й підкинені в Україну, згодом, у кінці 20–30-их років, потрапили до чергової «сортировки» комуністичної «аракчеєвщини» й загинули в численних ґулаґівських таборах і на невільничо-рабських «будовах соціалізму» на просторах Сибіру, за Полярним Колом, у Казахстані, на Далекому Сході.

* * *

Якщо енциклопедично-довідково охарактеризувати постать Івана Чупрея, то стисло можна записати так: це – громадсько-політичний, культурно-освітній діяч, січовий поет, публіцист, видавець, етнограф. А ще – діяч січового руху на зорі його зародження і ширення на теренах Галичини. Звісно, небайдужого до історичної минувшини краянина зацікавить життєпис цієї неординарної особистості. Зазирнімо у його долю…

Іван Чупрей – з Довбушевого краю: народився 1882 р. у селищі Печеніжині на Коломийщині. У 1890-их роках навчався у Коломийській гімназії, де познайомився у таємному гурті гімназистів з ідеями радикального руху. Тож за зв'язок із радикалами був виключений з гімназії. Матуру за гімназійний курс склав згодом – 1906 року у Львові. Там же навчався на правничому факультеті Львівського університету. Працював секретарем адвоката у Коломиї та Яблунові. З тих років, коли вже був відомим на Коломийщині діячем Радикальної партії, соратником «Січового Батька» Кирила Трильовського у відродженні в Галицькій Україні козацько-січової ідеї – заснуванні українського патріотичного молодіжного пожежно-спортивного товариства під промовистою назвою «Січ». Він засновує філії товариства по селах Коломийщини, займається організацією січових свят і фестин, читалень «Просвіти». За цих обставин Іван Чупрей долучається і до іншого виду громадсько-культурної діяльності – етнографічної. На прохання українського фольклориста й етнографа Володимира Гнатюка він збирає на Гуцульщині фольклорно-етнографічні матеріали, передає їх ученому. Згодом багато із зібраних І. Чупреєм матеріалів ввійшли до видань В. Гнатюка, зокрема до збірок «Коломийки» (1905–1907), «Народні оповідання про опришків» (1910).

І. Чупрея зацікавила етнографічна і театральна діяльність письменника-еміґранта з Наддніпрянської України Гната Хоткевича. І він у 1910–1912 рр. допомагає Г. Хоткевичу в організації гастролей Гуцульського театру, заснованого Гнатом Хоткевичем, знайомить його зі звичаями, традиціями, побутом і демонологією гуцулів.

Володимир МОРОЗЮК,
письменник, лауреат обласної премії ім. І. Вагилевича

(Далі буде)

ВАРТО ЗНАТИ

БДЖОЛИНА ОТРУТА – ЗАСІБ ВІД ОСТЕОХОНДРОЗУ. І НЕ ТІЛЬКИ…

Як стверджують апітерапевти: все, що бджола дає, – на користь людині, навіть укуси бджоли.

Вони підсаджують бджіл з допомогою пінцета на біологічно активні зони хворого місця. З укусом бджоли в організм потрапляє маленька доза бджолиної отрути (апітоксину), яка містить понад 50 біологічно активних речовин. Основна діюча речовина бджолиної отрути – мелітин. Він знімає запалення, вбиває хвороботворні бактерії, поліпшує кровообіг, роботу нервової системи і м'язів. Ще одна білкова сполука – адоланін – має сильний знеболюючий ефект, а анамін – тонізуючий.

Бджолину отруту застосовують для лікування запальних захворювань суглобів, при невралгіях і остеохондрозі хребта. Завдяки такому лікуванню відновлюється рухливість у суглобах, а болезаспокійливий ефект тримається кілька діб.

Лікує отрута і бронхіальну астму, легеневі захворювання (за рахунок відхаркувального ефекту). У гінекології бджолиною отрутою лікують запалення яєчників. Апітоксин здійснює стимулюючу дію на гормональну систему, що важливо для людей, котрі мають дисфункцію щитовидної залози, наднирників і яєчників. Апітоксин підвищує захисні сили організму, тому його рекомендують людям зі слабкою імунною системою.

Проте отрута – таки отрута й у великих дозах може викликати важку реакцію (слабкість, непритомність) – аж до смертельного результату. Тому лікування бджолиною отрутою повинно здійснюватися тільки досвідченим фахівцем.

Бджолину отруту не призначають при хворобах печінки, нирок, підшлункової залози, туберкульозі, при серцевій і нирковій недостатності, при гострих інфекційних захворюваннях.

Окрім цього, апітоксин містить гістамін, який вважається алергеном. У великих дозах бджолина отрута викликає внутрішні кровотечі, сильний лікувальний ефект має введення саме свіжої бджолиної отрути, а не прийом у вигляді препаратів. Тому лікування жалами бджіл, хоч процедура достатньо болюча, але дуже корисна.

Також розроблені якісні мазі на основі бджолиної отрути, їхнє застосування цілком безпечне, оскільки не викликає побічні реакції. При цьому ефективність компонентів препарату зберігається.

Увага! Користуючись нагодою нагадаємо, як правильно використовувати продукти бджільництва.

1. Повинен бути обов'язковий період підготовки. Він триває 2–3 тижні, починаючи з мінімальних доз медових композицій.

2. Усі продукти потрібно розсмоктувати.

3. Паралельно з лікуванням продуктами бджільництва необхідно пити не менше 2–2,5 літра рідини в день.

4. Потрібно вживати ліки залежно від кислотності шлункового соку: при нормальній кислотності всі апіпродукти вживають за 20–30 хвилин до їжі, запиваючи водою. Курс прийому продуктів бджільництва займає приблизно 1–2 місяці.

При високій кислотності шлункового соку (якщо є печія) продукти бджільництва (мед, драже, бальзам) вживаються за 1,5 години до їжі. Розчин п'ють залпом теплим – для зниження кислотності.

При низькій кислотності (якщо довго після м'ясного відчуваєте тяжкість у шлунку) продукти бджільництва потрібно вживати безпосередньо перед їжею, розчиненими в холодній воді. Розчин п'ють поволі, можна через соломинку.

Плекайте бджіл і будьте здорові.

Підготував ***Михайло РУДКОВСЬКИЙ***